

Av. Dr. Renas YILDIRIM

**SERMAYE PİYASASI HUKUKUNDA
YÖNETİCİLERİN TÜREV ARAÇLAR İLE İLGİLİ
HUKUKİ İŞLEMLERDEN YATIRIMCIYA KARŞI
SORUMLULUĞUNUN DOĞDUĞU HALLER**

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	VII
ÖNSÖZ	IX
KISALTMALAR LİSTESİ	XXIX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SERMayE PİYASASI HUKUKUNDA YATIRIM ARAÇLARI VE ÖZELLİKLE TÜREV ARAÇLAR

I. SERMayE PİYASASI VE SERMayE PİYASASI HUKUKU	5
A. Sermaye Piyasası	5
B. Sermaye Piyasası Hukuku	8
1. Tarihçe	8
2. Tanım	9
3. SPK'nın Amacı	10
4. Sermaye Piyasası Hukukunun Kapsamı ve SPK Hükümlerinin Uygulanması, Karakteri	14
a. Sermaye Piyasası Hukukunun Kapsamı	14
b. SPK Hükümlerinin Uygulanması	15
c. Sermaye Piyasası Hukukunun Karakteri	15
5. SPK'nın İkincil Düzenleme Yapma Yetkisi	18
a. Genel Olarak	18
b. Tebliğlerin Hukuki Niteliği	20
C. Yatırım ve Yatırım Aracı Kavramları	21
1. Yatırım Kavramı	21
2. Yatırım Aracı Türleri	22

a. Geleneksel Ders Kitabı(Textbook) Görüşüne Göre Yatırım Aracı Türleri	22
b. Greer'in Görüşüne Göre Yatırım Aracı Türleri.....	25
c. Düzenleyici Kurallar Görüşüne Göre Yatırım Aracı Türleri	26
II. SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI VE ÖZELLİKLE TÜREV ARAÇLAR	26
A. Genel Olarak	26
B. Finansal Varlık ve Finansal Araç Kavramları.....	30
C. Sermaye Piyasası Araçlarının Genel Özellikleri.....	33
D. Sermaye Piyasası Araçlarının İşlem Gördüğü Piyasalar	35
1. Genel Olarak	35
2. Birincil-İkincil Piyasa.....	36
3. Spot Piyasa-Türev Piyasa	37
E. Sermaye Piyasası Aracı Türleri	39
F. Türev Araçlar.....	41
1. Mevzuat.....	41
a. Genel Olarak.....	41
b. SPK.....	45
c. TFRS.....	45
d. İkincil Düzenlemeler	46
aa. SPKrl Tebliğleri.....	46
bb. BİAŞ ve BİST Düzenlemeleri	47
2. Genel Özellikleri	48
3. Türev Araçların Kumar ve Bahis Olarak Nitelenebileceği Haller	52
a. Genel Olarak.....	52
b. Kapsamı.....	52
c. Sonuçları	53
4. Türev Araçların Kullanılma Nedenleri.....	55
5. Türev Araçların İşlem Gördükleri Piyasalara Göre Türleri.....	61
a. Genel Olarak	61

---

b. Organize Piyasa	61
c. Tezgahüstü Piyasa	63
d. Organize Piyasa ve Tezgahüstü Piyasa Arasındaki Farklar.....	65
e. Türev Araçların İşlem Gördüğü Piyasalar	67
aa. Genel Olarak	67
bb. Organize Piyasalarda İşlem Gören Türev Araçlar	69
cc. Tezgahüstü Piyasalarda İşlem Gören Türev Araçlar	70
dd. Takas Edilmiş Tezgahüstü Piyasada İşlem Gören Türev Araçlar	73
ee. Genel Olarak	73
ff. İkincil Düzenlemeler	76
6. Uygulamada En Sık Kullanılan Türev Araç Türleri	80
a. Genel Olarak	80
b. Vadeli Alım Satım Sözleşmeleri (Forward), ...	85
aa. Genel Olarak	85
bb. Taraflar.....	88
cc. Alınacak Pozisyonlar.....	89
dd. Forwardın İşleyişi.....	89
ee. Üzerine İşlem Yapılan Dayanak Varlıklar.....	90
ff. Sona Erme.....	91
c. Vadeli İşlem Sözleşmeleri (Futures).....	93
aa. Genel Olarak	93
bb. Futures'ın İşleyişi.....	96
cc. Genel Olarak	96
dd. Taraflar.....	97
ee. Alınacak Pozisyonlar.....	97
ff. Teminat ve Garanti Fonu	98
aaa. Teminat.....	98
bbb. Başlangıç Teminatı	99
ccc. Sürdürme Teminatı	100

ddd. Teminat Tamamlama Çağrısı ve Değişim (Ek) Teminatı.....	101
eee. Garanti Fonu	102
gg. Futures'ta Dayanak Varlıklar	103
hh. Futures Sözleşmelerinin Sona Ermesi.....	104
ii. Genel Olarak	104
jj. Vadede Nakdi Uzlaşma ile Sona Erme	105
kk. Vadeden Önce Ters İşleme Sona Erme.....	106
ll. Vadede Fiziki Teslimle Sona Erme.....	107
d. Opsiyon Sözleşmeleri.....	109
aa. Genel Olarak	109
bb. İşlem Gördüğü Piyasalar.....	114
cc. Opsiyonların İşleyişi.....	115
aaa. Genel Olarak	115
bbb. Taraflar.....	116
ccc. Opsiyonlarda Prim	117
ddd. Opsiyonlarda Teminat	118
eee. Opsiyonda Alınacak Pozisyonlar ve Opsiyon Stratejileri.....	119
i. Genel Olarak	119
ii. Temel Opsiyon Stratejileri	120
iii. İleri Opsiyon Stratejileri	121
fff. Opsiyonlarda Vade ve Opsiyonun Kullanılacağı Zaman	124
ggg. Opsiyonlarda Dayanak Varlıklar	126
hhh. Opsiyonların Sona Ermesi	127
i. Genel Olarak	127
ii. Vadeden Önce Ters İşlem ile Sona Erme	130
iii. Opsiyonun Kullanılması.....	130
e. Swap Sözleşmeleri.....	132
aa. Genel Olarak	132
bb. Hukuki Niteliği	135
cc. Swapın İşleyişi.....	139
aaa. Genel Olarak	139

bbb. Taraflar	140
i. Tezgahüstü Piyasada	140
ii. Organize Piyasada	143
ccc. Teminat	145
dd. Dayanak Varlıklar	146
ee. Vade	148
ff. Sona Erme	148
f. Kaldıraçlı İşlemler	151
aa. Genel Olarak	151
bb. Kaldıraç Oranı ve Teminat	154
cc. Kaldıraçlı İşlem Türleri	156
g. Kredi Türevleri	156
7. Organize Piyasada İşlem Gören Türev Araçlara İlişkin Emirler	159
a. Emir Verilmesi	159
b. Emir Yöntemleri ve Süreleri	163
c. Emirlerin Eşleştirilmesi	164
d. Emirlerle İlişkin Yapılması Gerekenler	165
8. Borsada Gerçekleşen İşlemlerden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü	168

İKİNCİ BÖLÜM

TÜREV ARAÇLARLA İLGİLİ HUKUKİ İŞLEMLERİN TARAFLARI VE YÖNETİCİ KAVRAMI	171
I. GENEL OLARAK	171
II. YATIRIM KURULUŞU	172
A. Tanım	172
B. Türleri	173
1. Genel Olarak	173
2. Aracı Kurumlar	173

---

a. Genel Olarak	173
b. Aracı Kurumların Kuruluşu	176
aa. Genel Olarak	176
bb. Aracı Kurumların Kurulma Şartları	176
c. Aracı Kurumların Faaliyet İzni	177
aa. Organizasyon Yapısı.....	179
bb. Personele İlişkin Şartlar.....	179
cc. Bankaların Faaliyet İzni.....	181
d. Aracı Kurumların İşlevi.....	181
e. Aracı Kurumların Tasnifi	184
aa. Genel Olarak	184
bb. Borsa Üyesi Olup Olmamasına Göre.....	184
aaa. Genel Olarak.....	184
bbb.Borsa Üyesi Aracı Kurum	185
ccc. Borsa Üyesi Olmayan Aracı Kurum	185
f. Takas Üyesi Olup Olmamasına Göre.....	186
aa. Genel Olarak	186
bb. Genel Takas Üyesi.....	187
cc. Doğrudan Takas Üyesi	187
g. Merkezi Karşı Taraf Üyesi Olup Olmamasına Göre	187
aa. Genel Olarak	187
bb. Doğrudan MKT Üyesi	189
cc. Genel MKT Üyesi.....	189
dd. İşlemci Kuruluş.....	189
3. Bankalar.....	189
a. Genel Olarak.....	189
b. Bankaların Faaliyetleri.....	190
c. Sermaye Piyasası Bakımından Önemi.....	191
C. Yatırım Kuruluşlarının Gerçekleştirdikleri Faaliyetler.....	194
1. Genel Olarak.....	194

2. M�nhasıran Yapılmak �zere Aracı Kurumların Yetkilendirildiđi Faaliyetler	195
a. Alım Satım Aracılığı	196
aa. Emir İletimine Aracılık (III-37.1 s. Tebliğ m.11)	196
bb. İşlem Aracılığı (III-37.1 s. Tebliğ m.16)	197
cc. Portföy Aracılığı (III-37.1 s. Tebliğ m.21)	198
b. Alım Satım Aracılığında �er�eve S�zleme	200
aa. Genel Olarak	200
bb. Hukuki Niteliği	201
cc. Őekli	203
dd. Sonuçları	205
aaa. Bireysel Sözleşme Yapma Yükümlülüđü	
Açısından	205
bbb.Sona Erme Açısından	208
3. Bankaların Faaliyetleri	209
D. Yatırım Kuruluşlarının Gerçekleştirdikleri Faaliyetlerin Hukuki Niteliği	211
1. Genel Olarak	211
2. Türev Araçlarla İlgili Faaliyetler	215
E. Yatırım Kuruluşlarının Denetimi	221
1. Aracı Kurumlar	221
a. Genel Olarak	221
b. İç Denetim	221
c. SPKrl Denetimi	221
d. Bağımsız Denetim	222
2. Bankalar	223
F. Aracı Kurumların Yapamayacakları İşlemler	225
III. YATIRIMCI	227
A. Genel Olarak	227
B. Mevzuatta Yatırımcıyı İfade Etmek �zere Kullanılan Diđer Kavramlar	228

C. Profesyonel Müşteri-Genel Müşteri Ayrımı	230
IV. YÖNETİCİ KAVRAMI.....	233
A. Organ.....	233
B. TTK'da Yönetici	238
C. SPK ve İkincil Düzenlemelerde Yönetici	243
1. Genel Olarak	243
2. SPK.....	244
3. İkincil Düzenlemeler	245
4. Değerlendirme	248
D. BankK'da Yönetici	251

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNETİCİLERİN SORUMLULUĞUNUN DOĞDUĞU HALLER

I. TÜREV ARAÇLARLA İLGİLİ HUKUKİ İŞLEMLERDE SORUMLULUĞU DOĞABİLECEK KİŞİLER.....	255
A. Yatırım Kuruluşu	255
B. Yönetici.....	256
1. SPK.....	256
2. TTK.....	257
C. Personel.....	259
D. Türkiye Varlık Fonu	259
II. YÖNETİCİLERİN SORUMLULUĞUNUN ŞARTLARI	263
A. Genel Olarak	263
B. Sorumluluğun Şartları.....	264
1. Zarar.....	264
a. Genel Olarak	264
b. Türev Araçlarda.....	268
2. Hukuka Aykırı Fiil.....	268
3. Nedensellik Bağı.....	274

---

4. Kusur.....	274
III. SORUMLULUK HALLERİ.....	275
A. Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi.....	276
1. Genel Olarak.....	276
2. Risk Bildiriminin Yapılmaması.....	279
a. III-39.1 s. Tebliğ Açısından.....	279
b. Culpa İn Contrahendo Açısından.....	286
B. Çerçeve Sözleşmeye İlişkin Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi.....	289
1. Çerçeve Sözleşmenin Yapılmaması.....	289
2. Genel İşlem Koşulları Yönünden.....	293
a. Genel Olarak.....	293
b. Uygulamada En Sık Rastlanan Genel İşlem Koşulları.....	296
aa. Emrin İspat Yükünü Müşteriye Bırakan Kayıtlar.....	296
bb. Sorumsuzluk Kayıtları.....	297
cc. Close Out Netting (Temerrüd Halinde Sözleşmeyi Sonlandırma).....	299
C. Yatırımcının Yanılarak veya Yanılıtarak İşlem Yapması.....	302
1. Genel Olarak.....	302
2. Yatırımcıya Eksik veya Yanlış Bilgi Verilmesi.....	305
3. Bir Araç Hakkında Kesin İfadeler Kullanılması.....	313
D. Yatırımcı Varlıkları Üzerinde İzinsiz Tasarrufta Bulunulması.....	314
1. Genel Olarak.....	314
2. Teminat Üzerinde İzinsiz Tasarruf.....	317
a. Genel Olarak.....	317
b. Teminatın Hukuki Niteliği.....	318
c. İzinsiz Tasarruf.....	320
aa. Tezgahestünde.....	321
bb. Organize Piyasada.....	322
3. Yatırımcı Talimatı Dışında İşlem Yapmak.....	326
a. Genel Olarak.....	326

b. Talimatsız İşlem	329
c. Talimat Dışında İşlem	337
d. Talimat İçerğinden Eksik Şekilde İşlem	339
4. İade Yükümlülüğüne Aykırılık.....	340
E. Yatırımcı Hakkında Sahip Olunan Bilgilerin Kullanılması	344
1. Genel Olarak	344
2. Müşteri Sırrı Yönünden.....	344
3. Çıkar Çatışması Halinde Türev İşlem Yapılması.....	348
a. Genel Olarak	348
b. Aralarında Çıkar Çatışması Çıkabilecek Kişiler.....	348
c. Çıkar Çatışmasına İlişkin Alınması Gereken Tedbirler ...	349
d. Çıkar Çatışması Politikası.....	349
4. Asimetrik Bilgi Sorunu.....	355
F. Bilgi Suistimali ve Piyasa Dolandırıcılığının Türev Araçlar ile Gerçekleştirilmesi	358
1. Genel Olarak	358
2. SPK'daki Hükümler	359
3. Bilgi Suistimali	360
a. Genel Olarak	360
b. Bilgi Suistimalini Gerçekleştirebilecek Olan Kişiler	361
c. Sorumluluğun Kaynağı	363
4. Piyasa Dolandırıcılığı.....	367
a. Genel Olarak	367
b. İşleme Dayalı Piyasa Dolandırıcılığı.....	369
aa. Genel Olarak	369
bb. Dayanak Varlık Açısından.....	370
cc. Türev Piyasalarda.....	372
c. Bilgiye Dayalı Piyasa Dolandırıcılığı	373
d. Sorumluluğun Kaynağı	375
G. Gerçeğe Aykırı Enflasyon Verisi ya da Finansal Göstergelere Yönelik İşlemlerde Bulunmak.....	377

H. Türev Araçlar Yönünden İzinsiz/Yetkisiz Sermaye Piyasası Faaliyeti Gerçekleştirmek.....	379
1. Genel Olarak.....	379
2. 32 Sayılı Karara Aykırılık.....	380
3. İzinsiz Faaliyet.....	384
4. İzin Alanı Dışında Faaliyet.....	385
5. Yurtdışındaki Kuruluşa Emir ve İşlem İletimine Aracılık Faaliyeti Yönünden.....	389
6. Borsa Üyeliği ile Üyelik ve Borsa Esaslarına Aykırı Hareket.....	390
I. İşlem ve Pozisyon Limitlerinin Aşılması.....	393
1. Genel Olarak.....	393
2. Yatırım Kuruluşunun Kendi Pozisyon Limitini Aşması.....	395
3. Limit Aşımı Neticesinde Tablolara İlişkin Hesaplamaların Usulüne Uygun Yapılmaması.....	397
4. Limiti Aşan Yatırımcıya İşlem Yaptırılması.....	398
5. Bankanın Pozisyonunu Aşması.....	400
6. Banka Kredi Risklerinin Durumu.....	402
J. Kredili İşlem ve Açığa Satışa İlişkin Düzenlemelere Aykırılıklar.....	404
1. Genel Olarak.....	404
2. Kredili Alım.....	406
3. Açığa Satış.....	409
4. Ödünç Alma ve Verme.....	412
K. Yatırım Kuruluşunun Mali Durumunu Türev Araçlarla Etkilemek.....	415
1. Genel Olarak.....	415
2. Yöneticinin Türev İşlem Yapmaması Nedeniyle.....	415
3. Önem Arz Eden Türev İşlem Yapılması Nedeniyle.....	418
L. Yatırımcı Tazmin Sürecinde Meydana Gelen Hukuka Aykırılıklar.....	421
M. Sorumluluğa Sebep Olmayan Bazı Haller.....	425

1. Türev Araçlarda Kamuyu Aydınlatmaya İlişkin Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi.....	425
a. Genel Olarak.....	425
b. Türev Araçlar Yönünden.....	427
2. Borçlanma Araçlarına İlişkin Hükümlere Aykırılık.....	432
a. Genel Olarak.....	432
b. SPK ve İkincil Düzenlemeler Açısından Borçlanma Araçları.....	432
c. SPKrl Tarafından Sermaye Piyasası Aracının Borçlanma Aracı Kabul Edilmesi.....	432
d. Organize Piyasada İşlem Gören Swaplar.....	433

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SORUMLULUK DAVASI VE ÖZELLİKLE TARAFLARI

I. SORUMLULUK DAVASININ GENEL ESASLARI.....	436
A. TTK'ya Göre Dava Açabilecek Kişiler.....	436
B. İkincil Düzenlemelere Göre Dava Açabilecek Kişiler.....	437
C. Sorumluluk Nedenleri.....	437
D. İspat Yükü.....	438
E. Farklılaştırılmış Teselsül.....	441
F. Zararın Tamamının Dava Edilebilmesi.....	445
G. Davahların Birlikte Dava Edilmesi.....	447
H. Davanın Belirsiz Alacak Davası Olarak İkame Edilmesi.....	448
I. Yargılama Gideri.....	449
J. Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	450
K. Yargılama Usulü.....	451
L. Zamanaşımı.....	452
M. Hak Düşürücü Süre.....	455
II. DAVACI SIFATI.....	456
A. Yatırım Kuruluşu (Şirket).....	456

B. Pay Sahibi.....	457
C. Katılma İntifa Senedi Sahibi	460
D. Alacaklı (Yatırımcı).....	461
1. Alacaklı Kavramı.....	461
a. Genel Olarak	461
b. Türev Araçlarda.....	466
2. Dava Açma Şartı	466
E. SPKrl'nin Sorumluluk Davası Açma Yetkisi Var Mıdır?	468
1. SPKrl'ye Tanınan Dava Hakları ve İdari Yetkiler	468
a. Genel Olarak	468
b. SPK m.96 Düzenlemesi	471
c. SPK m.97 Düzenlemesi	471
d. SPK m.98 Düzenlemesi	472
e. SPKrl'nin Teminat ve Harçtan Muaf Olması.....	473
f. VII-128.1 s. Tebliğ'de Yer alan Düzenleme	474
2. Sorumluluk Davası.....	476
III. DAVALI SIFATI: YÖNETİCİ	483
IV. ÖZELLİKLİ HALLER.....	484
A. Genel Olarak.....	484
B. Piyasa Dolandırıcılığı	485
1. Davacı Sıfatı.....	485
2. Davalı Sıfatı.....	486
C. Bilgi Suistimali	487
1. Davacı Sıfatı.....	488
2. Davalı Sıfatı.....	489
SONUÇ	491
KAYNAKÇA.....	509